

List & MARKNAÐUR

Juger Smørup Sørensen

1 Mýtan um tað svøltandi listafólkið tykist at vera trupul at taka lívið av. Hugmyndin um, at list trívist best í trongum korum, doyri ikki bara. Ímyndin av listaflogvitinum, sum finglast þúra einsamalt í kalda og skitna kamarinum, verður hangandi. Niðurlendski listamaðurin Vincent van Gogh er eyðkendur fyri sítt ráa falsloysi í sínum málningum, og enn eru fleiri, sum halda, at hesar myndir kundi hann ikki málað, um hann ikki bæði var svangur og kaldur. Listafólk, sum hvørki eru svong ella køld verða tískil enn summatíðir mett við eitt sindur av illgrunasemi.

2 Listabløðran er ikki brostin enn, og list verður enn seld fyri óskiljandi høgur upphæddir. Sambært artnet – einum listgrunni, sum eitt nú skrásetir sølu av list – var bert í øðrum ársfjórðingi í ár list seld fyri 36 milliardir krónur. Ein vøksur á 7% samanborið við sama ársfjórðing árið fyri. Fyrra hálvár í 2014 lá Pablo Picasso ovast á sölulistanum. Hesar 6 mánaðarnar vóru verk eftir Pablo Picasso seld á uppboðssølum fyri slakar 2 milliardir krónur.

3 Enn eru summi sum resast við, tá okkurt listafólk talar móti hugsjónini um, at listafólk helst skulu halda seg burtur úr pengaverðini. Svenska listakvinnan Linn Fernström, hevur seinastu tíðina fingið pláss í útlandskum bløðum, tí hon roynir at vísa aftur uppáhaldunum um, at hon er ov handilssinnað. Sum hon tekur til, so er at tað einki romantiskt at stúra fyri, um tað er nóg mikið av peningini til at gjalda rokningarnar næsta mánaðin. Hon sigur um seg sjálva, at hon hevur ein fólkatokkistrupulleika, tí hon hevur fólkatokki, hevur verið við í lýsingum og hennara verk verða seld fyri hogan prís.
– Men tað er ikki tað sama, sum at eg havi tveitt alla listarlaga virðing frá mær, sigur hon.

4 Ben Kaufmann, ein gitin týskur listaverkssølumaður, kvetti herfyri óvæntað við ríkmannalívið í stórbýnum og vendi listarlígu pengaverðini bakið. Hann flutti á bygd til eina nonproffitt listaverkætlan, tí hann heldur, at listin fer at kvalast í tí pengamaskinu sum listin er partur av. Tey eru nógv, sum stúra fyri teimum ørandi upphæddum sum eru uppi í listini, tí pengar hava sjáldan nakað við dygd at gera, men kortini verða pengarnir avgerandi fyri, hvør list fær týðning. Meyer Schapiro, listfrøðingur, ávarðaði fyri mongum árum síðani, at týðandi munur er á andsborna og handilsliga virðinum á einum listaverki, og tað fær álvarsligar avleiðingar, um tú ikki dugur at skyna á hesum muni. Nógv halda, at sjálvt listasøvn ikki longur duga at skyna á og at ræðumyndin, sum Meyer Schapiro stúrdi fyri, longur er veruleiki.

5 Finska listakvinnan Terike Haapoja, sum hevði framsýning í Norðurlandahúsinum í februar, heldur at listin sjálv eigur at flyta seg frá at vera ein vøra. At listin sjálv alla tíðina skal finna nýggjar formar, nýggjar leiðir, sum kapitalistiska skipanin ikki bara so kann kanna sær. Tí kapitalisman er ein valdsfaktorur, og um listin ikki megnar at standa uttanfyri hendan valdsfaktor, so er ikki talan um list, men um ein part av sjálvari skipanini. Tað krevst sjálvandi, at eitt samfelag hevur dyggan og vælverkandi listastuðul, um listafólk skulu arbeiða uttan at laga seg til tey krøv sum marknaðurin setur.

6 Robert Hughes, listfrøðingur, hevur bæði á skrift og í fleiri filmum knarrað um listamarknaðin og ta ávirkan, sum tápuligir pengamenn hava á listaheimin. Hesir filmar eru millum mest undirhaldandi, og onkutíð óreinu, men eisini vitandi og knasandi gløggur filmar, sum eg havi sæð um hetta evnið. Í einum filmi verður hann biðin um at siga okkurt um hesa standmyndina, sum Damien Hirst - yndisbarnið hjá listasavnarum - hevur gjørt: "Er tað ikki eitt satt undur, hvat so nógvir pengar og so smáar listagávur kunnu skapa? Tá eg síggi hetta, skilji eg, hvussu onkur list ikki er annað enn eitt slag av sjálvprísandi lortaspæli fyri tey ríku og tápuligu."